

EDAM Dış Politika ve Güvenlik
Kağıtları Serisi 2017/1

Fırat Kalkanı Harekatı ve El-Bab Operasyonu: Stratejik Bir Değerlendirme

Ocak 2017

Can Kasapoğlu

Savunma Analisti, EDAM

Sinan Ülgen

Yönetim Kurulu Başkanı, EDAM

YÖNETİCİ ÖZETİ: ÖNEMLİ BULGULAR

- Fırat Kalkanı Harekâtı, IŞİD terör örgütü kaynaklı roket tehdidinin önlenmesi amacıyla taktik derinlik kazanılması ve terör örgütü PKK ile Suriye'deki uzantılarının fiili durum oluşturmalarının engellenmesi hedefleriyle askeri-siyasi bir gerekliliğin ürünüdür. Bu açıdan, Türkiye'nin milli güvenliğinin korunması amacıyla jeopolitik zeminde isabetli bir karar olduğu değerlendirilmektedir. El-Bab'ın kontrolünün sağlanması yukarıda belirtilen hedeflere ulaşılması bakımından kritik bir eşiktir ve Fırat Kalkanı Harekâtı'nın operasyonel başarılarının stratejik kazanıma dönüştürülmesi açısından önemlidir.
- Fırat Kalkanı'nın Cerablus – Çobanbey hattındaki bölümü ile müteakip olarak Dabık'ın kontrolünün ele geçirilmesi safhaları özellikle operasyonel tempo ve müşterek harekât nitelikleri bağlamında dikkat çekici başarılarıdır.
- Fırat Kalkanı Harekâtı'nın cephesini güneye çevirerek el-Bab'a uzanması, bölgesel güvenlik faktörlerinin de etkisiyle, çatışmanın karakterinde değişiklikleri beraberinde getirmiştir.
- IŞİD'in el-Bab savunması, toprağın elde tutulmasından çok hareketin maliyetinin yükseltilmesine yönelik bir terör stratejisini yansıtmaktadır. Söz konusu hareket tarzını, örgütün savunma durumunda olduğu diğer çatışmalarda görmek de mümkündür.
- EDAM'ın el-Bab çatışmalarına ilişkin analizi, IŞİD'in operasyonel sıklet merkezinin bombalı araçlar ile düzenlenen intihar saldırıları, personel tarafından kullanılan güdümlü tanksavar füzeleri ve yeraltı / tünel harbi (subterranean warfare) üçgenine dayandığını göstermektedir. Bahse konu yeteneklerinin akamete uğratılması, terör örgütünün savunma dengesini bozacak ve operasyonun ilk aşamasının başarıyla tamamlanmasını beraberinde getirecektir. Bununla birlikte, el-Bab'ın IŞİD varlığından tamamen temizlenmesine karşılık gelen operasyonun ikinci aşamasında, meskûn mahalde harp konseptlerinin ve el yapımı patlayıcıların (EYP) ikinci bir operasyonel sıklet merkezinin ortaya çıkmasına neden olacağı öngörülmektedir. Söz konusu tehdit için gereken kuvvet yapısı, halihazırda devam eden ilk safhadan farklılık göstermektedir.
- Belirtilen tüm zorluklara karşın, askeri olarak el-Bab operasyonlarının başarıyla tamamlanması imkân ve kabiliyetler dahilindedir. Böyle bir başarı, meskûn mahalde müşterek harekât icrası bağlamında literatürde önemli yer tutacaktır.
- Öte yandan, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ve el-Bab operasyonunun, Türkiye ile ABD önderliğindeki anti-IŞİD koalisyonu arasında bazı görüş ayrılıklarına sebebiyet verdiği görülmektedir. Söz konusu görüş ayrılıklarının temelinde Suriye'de PKK terör örgütüne müzahir gruplara ilişkin (PYD/YPG) anlaşmazlıklar, hareketin derinliği ve zamanlamasının bulunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bahse konu farklılıkların neticesinde, Türkiye'nin koalisyon güçlerinden istediği askeri desteği alamadığı görülmektedir. İkili ilişkilerde bu durumun sebep olduğu sorunlar, İncirlik üssünün kullanımının tartışmaya açılmasına kadar varmıştır.

GİRİŞ: FIRAT KALKANI HAREKATI VE EL-BAB OPERASYONLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye Cumhuriyeti, 24 Ağustos 2016 tarihinde, BM Sözleşmesi'nin 51. maddesinden kaynaklanan haklarını kullandığını¹ açıklamış ve Fırat Kalkanı Harekatı'nı başlatmıştır. Milli Güvenlik Kurulu'nun 30 Kasım 2016 tarihli toplantısına ilişkin basın açıklaması, hareketin hedeflerinin, sınır güvenliğinin sağlanması ve Suriye'nin kuzeyinde IŞİD terör örgütü ile BM kararları çerçevesinde mücadele edilmesi olduğunu belirtmiş; PKK terör örgütünün –ve PYD / YPG uzantılarının– bir terör koridoru oluşturmasına müsaade edilmeyeceğini vurgulamıştır².

Milli Savunma Bakanı Fikri Işık, 22 Aralık 2016 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda yapmış olduğu konuşmada Fırat Kalkanı Harekatı'nın 121. günü itibariyle 1,005 IŞİD mensubu terörist ile 299 PKK/PYD/YPG mensubu teröristin etkisiz hale getirildiğini belirtmiştir. İmha edilen IŞİD hedefleri arasında 4 tank, 29 havan, 41'i silahlı 97 araç, 621 bina ve 61 savunma mevzi, 28 komuta merkezi, 17 cephanelik

1 T.C. Başbakanlık, http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/_Article/pg_Article.aspx?Id=2a0e4e31-1a6d-4d65-9074-cc8b7097d0f6, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

2 MGK, <http://www.mgk.gov.tr/index.php/30-kas-m-2016-tarihli-toplant>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

ve 11 bombalı araç olduğu da açıklanmıştır³. Ayrıca, çatışmaların yoğunlaştığı Aralık ayının 3. Haftası içinde el-Bab harekatı kapsamında 226 IŞİD militanının etkisiz hale getirildiği belirtilmektedir⁴.

Harekât, özellikle ilk aşamalarında, Cerablus hatından başlayarak operasyonel hedeflerini hızla ele geçirmeye başlamıştır. Bu bağlamda, Fırat Kalkanı 50. günü itibariyle 1100 kilometrekare alanı, ardından da bugüne dek toplam 2000 kilometrekarelik alanı terörist unsurlardan temizlemiştir. Özellikle 2016 yılının Ekim ve Kasım aylarında Azez – Mare doğusundaki bölgelerin ve terör örgütü IŞİD'in moral-motivasyonu için bir direnç merkezi olan Dabık'ın ele geçirilmesi⁵, el-Bab yolunun açılmasında önemli rol oynamıştır. Bahse konu derinliğin kazanılması, özellikle IŞİD'in roket saldırılarının önüne geçilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle 122mm BM-21 Grad roketlerinin ve benzeri mühimmatın 4X4 ve 6X6 hareketli platformlardan ateşlenmesiyle oluşan IŞİD terör tehdidinin⁶ önüne geçilmesi Türkiye'nin savunması açısından yaşamsal önemdedir.

Ayrıca, Dabık zaferi sonrasında hareketin cephesini güneye çevirmesi, terör örgütü PKK ve Suriye'deki uzantıları olan PYD / YPG unsurlarının ellerinde bulundurdukları bölgeleri batıda Afrin ile birleştirmelerini akamete uğratması açısından da⁷ kritik bir kazanım olmuştur.

Yukarıda özetlenen tablonun, operasyonel tempo ve askeri–jeostratejik kazanımlar açısından oldukça başa-

3 TBMM, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=55804, Erişim tarihi: 28 Aralık 2016.

4 Sabah, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/12/26/cumhurbaskanligi-sozcuzu-ibrahim-kalin-konusuyor>, Erişim tarihi: 28 Aralık 2016.

5 Harekatın ilerleme trendleri ile ilgili bkz: Al Jazeera, <http://www.app-saljazeera.com/interactive/harita-firat-kalkani/index.html>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

6 Can, Kasapoglu. "Turkey's War of Attrition With the Islamic State: The Rocket Threat", The Washington Institute for Near East Policy, PW 2618, May 2016.

7 Harekatın ilerleme trendleri ile ilgili bkz: Al Jazeera, <http://www.app-saljazeera.com/interactive/harita-firat-kalkani/index.html>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

rılı olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca, Ankara'nın Suriye'nin kuzeyine ilişkin etki alanını genişletmesi de önemli bir diplomatik manevra alanı oluşturmuştur. Öte yandan, Kasım-Aralık 2016'dan itibaren Fırat Kalkanı Harekatı'nın el-Bab safhasına ulaşması, çatışmanın niteliklerinde değişikliklere neden olmuş ve şehit sayısının yükselmesini beraberinde getirmiştir. Zira, IŞİD terör örgütünün Fırat Nehri'nin batısındaki ana tahkimatı el-Bab'da bulunmaktadır. Ayrıca, Rakka ve Musul'da IŞİD'e karşı icra edilen koalisyon operasyonlarının yavaşlaması, örgütün kuvvet kaydırmasını kolaylaştırmış, el-Bab'ın tamamen kuşatılarak ikmal hatlarının kesilmemiş olması da durumu zorlaştırmıştır.

Bahse konu tehdit karşısında TSK, Fırat Kalkanı Harekatı için kuvvet planlamasında değişikliğe gitmiş⁸⁻⁹, PKK terör örgütüne karşı icra edilen iç güvenlik harekâtında tecrübe kazanmış elit birliklerinden birçok unsuru bölgeye sevk etmiştir.

Bu raporun müteakip bölümünde ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, el-Bab operasyonunun başarıyla tamamlanması vakit alacak olsa da imkân ve kabiliyetler dahilindedir ve düşman IŞİD unsurlarının operasyonel sıklet merkezinin imhası ile mümkündür. Söz konusu süreçte en kritik hususun, Türkiye'ye yönelik ülke topraklarında meydana gelebilecek terör saldırılarının engellenebilmesi ve gerek PKK gerek IŞİD terör örgütlerine Türk kamuoyunu baskı altına alacak fırsatın verilmemesi olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca, diplomasinin askeri gücü destekleyecek şekilde etkin kullanımı ve Ankara'nın harekât boyunca siyasi manevra alanının olabilecek en geniş opsiyonlar ile güçlendirilmesi zaruridir.

EL-BAB OPERASYONLARININ İNCELENMESİ

EDAM'ın konuya ilişkin modelleme çalışmaları, el-Bab operasyonları için iki temel safhadan bahsedilebileceğini göstermektedir. Bunlardan ilki, el-Bab'ı çevreleyen alanlarda IŞİD'in agresif bir direnç gösterdiği mevcut durum iken; ikinci aşama, söz konusu direncin kırılmasını müteakip, terör örgütünün meskûn mahalde el yapımı patlayıcılar (EYP) ve tüneller gibi yöntemleri kullanarak ve yerel halkı provoke etmeye çalışarak operasyonun maliyetini yükseltmeyi amaçlayabileceği çatışmalara karşılık gelmektedir. Bu rapor, mevcut durumun hassasiyeti dolayısıyla, yukarıda aktarılan safhalardan birincisine odaklanmaktadır.

IŞİD'in askeri stratejisi üzerine yapılan az sayıda güvenlik bilimleri çalışmaları, terör örgütünün taktik düzeyde oldukça tehlikeli olduğunu, ancak operasyonel düzeyde elinde bulundurduğu toprağı korumakta ciddi zafiyetler yaşadığını belirtmektedir. Operasyonel düzeydeki zafiyetlerin, IŞİD'i oluşturan grupların kompozisyonlarındaki farklılıklardan kaynaklandığını belirten kaynaklar (örn. Selefi radikaller ve Irak Baas rejiminin eski askerleri; yerel militanlar ile yabancı teröristler), söz konusu farklılıkların stratejik ve taktik seviyeler arasında kopukluklar oluşturduğunu vurgulamaktadır¹⁰. Nitekim terör örgütü, Ocak 2015 – Aralık 2016 döneminde elinde bulundurduğu toprak parçasının yaklaşık %25'ini kaybetmiş, 2016 yılı içerisinde kontrol ettiği alanda %16'lık bir gerileme yaşamıştır¹¹.

Irak'ta IŞİD varlığına karşı elde edilen askeri deneyimler, örgütün beklenenin aksine 'son unsura kadar direnen' bir yaklaşımı olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede IŞİD'in, meskûn mahalleri savunmak yerine, keskin nişancılar, evlere kurulan bubi tuzakları ve el yapımı patlayıcılar –özellikle bombalı araçlar– gibi

8 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/500-komando-el-baba-sevk-edildi-40317279>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

9 Haberturk, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1341423-deas-pkk-taktigine-geci>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

10 Michael, Knights ve Alexandre Mello. "The Cult of Offensive: The Islamic State on Defense", CTC Sentinel, Vol.8 Issue.4, April 2015,pp.1-26.

11 BBC, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

yöntemler ile mümkün olduğunca tehlikeli kılmaya odaklanan bir taktik yaklaşımı benimsediği anlaşılmaktadır¹². Özellikle Ramadi'den öğrenilen dersler, meskûn mahalleri çevreleyen kırsal alanların IŞİD'in en çok direniş gösterdiği yerler olduğunu ortaya koymaktadır¹³.

IŞİD'in savunma yürütürken gösterdiği bir başka operasyonel zafiyet de taarruzu bir saplantı haline getirmesi ve yoğun ateş gücü karşısında iyi planlanmamış taarruzlar icra ederek yüksek zayıat vermesidir¹⁴. Yine de dikkat edilmesi gereken husus, söz konusu iyi planlanmamış taarruzlarda kullanılan bombalı araçların oluşturabileceği tehlikelerdir.

El-Bab'da bulunan IŞİD'li terörist sayısının tam olarak bilinmesi açık kaynaklar ile mümkün değildir. Öte yandan, terör örgütünün Rakka ve Musul'daki operasyonların yavaşlaması ile bir ölçüde el-Bab bölgesini tahkim edecek hareket serbestisine kavuştuğu düşünülmektedir. Ayrıca, el-Bab'da bulunan IŞİD unsurlarının arasında yüzlerle ifade edilen sayılarda intihar bombacısının bulunduğuna ilişkin tahminlerin yanı sıra, terör örgütünün yerel halk ile evlilik bağları ve ideolojik baskı yoluyla kurduğu ilişkilerin de askeri operasyonlar için olumsuzluk teşkil ettiği belirtilmektedir¹⁵.

Operasyonel düzeyde incelendiğinde, El-Bab cephesinin kilidinin şehrin batısında bulunan Akil Tepesi ve tepenin batı ucunda bulunan IŞİD'in Hastane bölgesine yönelik tahkimatı olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, harp tarihi boyunca hâkim pozisyonların çatışmanın erken dönemlerinde ele geçirilmesinin, birçok hareketin gidişatında taarruz eden taraflara önemli avantajlar

sağladığı görülmektedir¹⁶. İncelemeye konu operasyonel durum için analiz edildiğinde, Akil Tepesi ve Hastane bölgesinin tamamen kontrol edilmesinin en önemli sonucu, düşman IŞİD unsurlarının aşağıda ayrıntıları açıklanan savunma stratejisinin el-Bab'ın batı yakasında kırılması olacaktır. Bu aşamadan sonra IŞİD'in çekilerek farklı hareket tarzlarına yönelmesi ve alışılan savunma anlayışının değişmesi taktik açıdan zaruridir.

Özellikle Fırat Kalkanı Harekâtı bünyesinde faaliyet gösteren muhalif unsurların (ÖSO birlikleri ve Türkmen güçleri) el-Bab'ın batısından içeri doğru ilerlemeleri durumunda da Akil Tepesi ve Hastane bölgesi Türk Silahlı Kuvvetleri'ne – özellikle keskin nişancı pozisyonları gibi – önemli taktik açılımlar sağlayabilecek konumdadır. Bu noktada, ABD Silahlı Kuvvetleri bünyesinde 2002 yılında yapılan bir çalışma, özellikle siviller ile düşman unsurlarının iç içe olduğu meskun mahallerde keskin nişancı kullanımının istenmeyen kayıpları dikkate değer oranda önlediğini, düşman keskin nişancılarına ve diğer muharip unsurlara karşı da etkili olduğunu ortaya koymaktadır¹⁷.

12 Michael Knights ve Alexandre Mello. "The Cult of Offensive: The Islamic State on Defense", CTC Sentinel, Vol.8 Issue.4, April 2015,pp.1-26.

13 Ibid.

14 Ibid.

15 Serhat, Erkmen. "El Bab Kapısı Açıldığında", Al Jazeera, 29 Aralık 2016, <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/el-bab-kapisi-acildiginda>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

16 Bu konuda çeşitli hareketlere ilişkin askeri tarih üzerine bir çalışma için bkz. Donald, P. Wright [ed.], 16 Cases of Mission Command, US Army Combined Arms Center, Fort Leavenworth, Kansas, 2013.

17 Jeffrey, E. Dearolph, Enemy Inside the Gates: Snipers in Support of Military Operations on Urbanized Terrain, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2002, pp.25-29.

Son olarak, IŞİD'in savunma yaklaşımında dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de, terör örgütünün çok boyutlu bir anlayış sergilemesidir. Daha açık bir ifadeyle IŞİD, bir yandan kendisine yönelen taarruzu yıpratmak için tahkimatına ve asimetrik yöntemlere dayanırken, diğer yandan da olası bir kayıp durumunda elinden çıkan yerleşimleri eski haline döndürülemez ve yönetilemez kılmak için adımlar atmaktadır. Bahse konu adımlar arasında yerel halkın içinde kaybolarak subversif faaliyetler için zemin hazırlanması, savunma konumunda iken yerel halkın canlı kalkan olarak kullanılması ve yerleşimi kaybetmeden önce kritik altyapının yok edilmesi sayılabilir¹⁸.

IŞİD SAVUNMASININ OPERASYONEL DÜZEYDE SIKLET MERKEZİNİN TESPİTİ

Askeri bilimler literatürüne Prusyalı General Carl von Clausewitz tarafından kazandırılan 'sıklet merkezi', günümüzde hem teorik çalışmalarda hem de doktrin oluşturulması ve harekât planlamalarında sıklıkla başvurulan bir analitik çerçevedir. Sıklet merkezi, özetle, harp ortamında fiziksel ve psikolojik güç unsurlarının odak noktası olarak tanımlanabilir. Düşmanın sıklet merkezine yapılacak yeterli şiddette bir taarruz, dengesini yitirmesine neden olacaktır. Bu yönüyle sıklet

merkezi, "düşmanın en güçlü ya da en zayıf yanı" değil, imkân ve kabiliyetlerinin denge noktasıdır¹⁹.

IŞİD üzerine yapılan çalışmalar, terör örgütünün stratejik düzeyde sıklet merkezini 'belirli bir toprak parçasını askeri olarak tutma ve askeri kontrolünü siyasi düzen oluşturmak için kullanma becerisi' olarak analiz etmektedir²⁰. Öte yandan, Fırat Kalkanı Harekâtı ve el-Bab için analiz etmemiz gereken husus, IŞİD'in bahse konu bölgede operasyonel düzeydeki sıklet merkezidir. Operasyonel düzeydeki sıklet merkezi, stratejik seviyedeki sıklet merkezini koruyan ve destekleyen denge noktası olarak tanımlanabilir²¹.

IŞİD'in savunmada olduğu durumların incelenmesi sonucunda, el-Bab için operasyonel düzeydeki sıklet merkezinin 'harekâtın maliyetini yükseltmeye yönelik imkân ve kabiliyetler' etrafında şekillendiği görülmektedir. Müteakip olarak açıklanacağı üzere, bahse konu imkân ve kabiliyetlerin bombalı araçlar, güdümlü tanksavar silahları ve yeraltı / tünel sistemine dayanan asimetrik tehditler olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın el-Bab safhasını

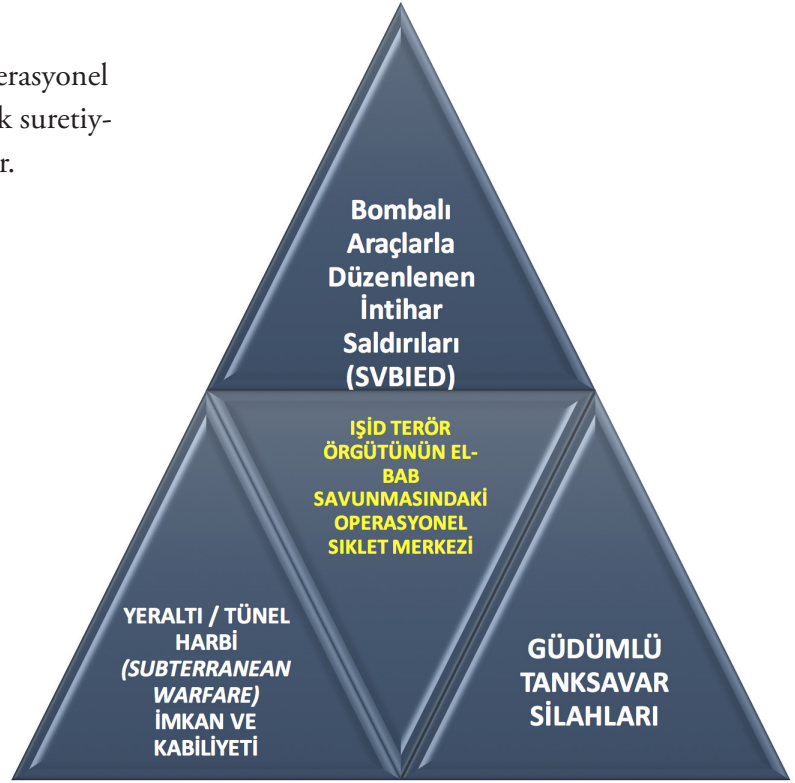
19 Clausewitz'in sıklet merkezi teorisi ile ilgili ayrıntılı bir yayın için bkz: Antulio J. Echevarria II., Clausewitz's Center of Gravity: Changing Our Warfighting Doctrine – Again, U.S. Army Strategic Studies Institute, 2002.

20 Jessica, D. Lewis. The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State, ISW, 2014. pp.4-5.

21 Dale, C. Eikmeier. "Center of Gravity Analysis", Military Review, July-August 2004.

18 Jessica Lewis Mcfate. The Isis Defense In Iraq And Syria: Countering An Adaptive Enemy, ISW, 2015, p.28.

da başarıyla tamamlaması için söz konusu operasyonel sıklet merkezine yeterli kuvvetle taarruz etmek suretiyle düşmanın dengesini bozması gerekmektedir.

EL-BAB'DA İŞİD TERÖR STRATEJİSİNİ TEŞKİL EDEN UNSURLAR

ABD Deniz Piyadeleri Komutanlığı, dünyanın içinde bulunduğu demografik trendleri göz önünde bulundurarak, meskûn mahalde muharebeye ilişkin 1990'lı yıllarda Urban Warrior programını başlatmıştır. Bahse konu çerçevede, Military Operations in Urbanized Terrain (MOUT) konseptini değerlendiren bir askeri-istihbarat raporu hazırlamış ve müteakip olarak sözü edilen raporu açık-kaynaklı olarak yayımlamıştır. Birleşik Krallık, Rusya Federasyonu ve İsrail'in meskûn mahalde muharebelerinden öğrenilen-dersleri inceleyen raporun bulguları arasında dikkat çekici bazı noktalar bulunmaktadır²². Buna göre, incelemeye konu askeri mücadelede operasyonel temponun diğer çatışma kategorilerine göre daha yüksek olduğu ve bu nedenle hızlı reaksiyonun büyük önem taşıdığı; taktik dezavantajların kapatılmasında yüksek ateş-gücü kulla-

nılmasının kritik bir etki oluşturacağı, özel kuvvetlerin etkin kullanılmasının ciddi bir başarı faktörü olduğu, piyade-yoğun çatışma ortamında zayıflığın yükselmesi için özel önlemler gerektiği, zırhlı birliklerin meskun alanlarda ilerleyebilmeleri için piyade desteğinin yaşamsal önemde olduğu, gayrinizami düşman unsurlarının müdafaalarını belirli taktik önemi haiz binaları ve alanları tahkim ederek oluşturma eğiliminde olacakları, yakın hava desteğinin harp sahasının şekillendirilmesinde kritik bir rolünün bulunduğu vurgulanan hususlar arasındadır²³.

Türk güvenlik güçlerinin PKK terör örgütüne karşı, özellikle 1990'lı yıllarda verdiği mücadele ile günümüzde İŞİD terör örgütüne karşı vermiş olduğu mücadeleye, kategorik olarak birbirinden farklıdır. 1990'lı yılların terörle mücadele ortamı düşük yoğunluklu çatışmalar (DYÇ) çerçevesine karşılık gelirken, İŞİD ile mücadele dinamiklerinin hibrid harp kapsamında ele alınmasının daha doğru olacağı değerlendirilmektedir. Özetle hibrid harp, gayrinizami ve nizami savaş konseptlerinin stratejik bütünlük arz ederek iç içe

22 Marine Corps Intelligence Activity, Intelligence Production Division – Regional Analysis Branch, Urban Warfare Study: City Case Studies Compilation, MCI 04, Virginia, 1999.

23 Ibid. ss.1-3.

geçtiği, terör örgütleri de dahil olmak üzere devlet-dışı grupların konvansiyonel güçleri zor durumda bırakan yetenekler kazandığı kategorik tehdit ortamına karşılık gelmektedir. Hibrid harp kavramı, Orta Doğu'da özellikle 2006 Lübnan Savaşı sırasında Hizbullah'ın kullandığı roketler, insansız hava araçları ve güdümlü füzeler ile gündeme gelmiştir²⁴.

IŞİD'in Irak ve Suriye'de icra ettiği terör kampanyasında en önemli dayanaklarının taktik düzeydeki komuta yapısının geniş bir hareket serbestisi altında faaliyet göstermesi ve bombalı araçlarla düzenlenen saldırılar olduğu belirtilmektedir²⁵. Terör örgütünün 2015 yılında Irak'ın Ramadi bölgesinde icra ettiği bombalı ağır vasıtalarla düzenlenen intihar saldırıları özellikle dikkat çekicidir. Söz konusu saldırı tarzında terör örgütü, ele geçirdiği kamyonlar, zırhlı personel taşıyıcıları ve tankerleri korunaklı hale getirecek modifikasyonlar yapmakta ve yüksek miktarlarda patlayıcı ile silah haline getirmektedir. Bazı uzmanlar, söz konusu ağır vasıta intihar bombalarını, yıkıcı etkileri açısından, "IŞİD'in hava kuvvetleri" olarak tasvir etmiştir²⁶. Terör örgütünün yayımladığı yıllık raporlara ilişkin analizler, IŞİD'in bombalı araçlar kullanılarak icra edilen intihar saldırılarını diğer bombalı araç saldırılarından ayırdığını ve özel bir kategoride grupladığını göstermektedir²⁷.

Türk basınının bildirdiği çatışma haberlerinde IŞİD'in bombalı araç saldırılarının Fırat Kalkanı Harekatı'nda şehit sayısının yükselmesinde en önemli faktör olduğu görülmektedir. Ayrıca, birçok militanın da üzerlerinde intihar yelekleri ile çatışmalara girdiği belirtilmiştir²⁸. Özellikle hava şartları dolayısıyla görüş mesafesinin düştüğü dönemlerde arttığı belirtilen saldırılar, yukarıda özetlenen IŞİD'in savunma konumunda izlediği

klasik hareket tarzını el-Bab'da da sürdürdüğünü göstermektedir.

Terör örgütünün elinde bulunan ve özellikle TSK'nın zırhlı birliklerine yönelik tehdit oluşturabilecek bir diğer taktik kabiliyet de güdümlü tanksavar füzeleridir (anti-tank guided missiles – ATGM). Orta Doğu'da asimetrik tehditlerin düşük yoğunluklu çatışmalardan, devlet-dışı aktörlerin daha yüksek taktik / operasyonel imkân ve kabiliyetler kazandığı hibrid harp düzeyine dönüşmesi konvansiyonel ordular için yeni riskleri de beraberinde getirmiştir. Bunların en kritik olanları arasında, kuşkusuz zırhlı birliklerin üstünlüklerini hedef alan, personel tarafından kullanılan silahlar bulunmaktadır.

Düşük yoğunluklu çatışmalarda ve hibrid harp ortamında zırhlı platformların korunması literatürde giderek önem kazanan bir husustur. Bu konuda yapılan bir askeri araştırma, Sovyet ve Kanada güçlerinin yaklaşık 20 yıl arayla Afganistan'da icra ettiği zırhlı birlik hareketlerini incelemiştir. Çalışmanın sonuçları, Sovyetler Birliği'nin, Soğuk Savaş koşullarında, Avrupa topraklarında zırhlı birlik manevraları icra etmek üzerine geliştirdiği doktrinini adapte etmeden Afganistan'da uygulamasının yaşanan kayıpların ciddi bir nedeni olduğunu vurgulamaktadır²⁹. Öte yandan, aynı çalışma, Kanada birliklerinin Hilman ve Kandahar'da görev yaptıkları 2005 – 2011 yılları arasında başarılı bir adaptasyon gösterdiklerini belirtmekte, zırhlı birliklerin, piyade ve istihkam sınıflarıyla birlikte müşterek bir anlayışla kullanılmasının elde edilen olumlu askeri sonuçların temel etkeni olduğunu değerlendirmektedir³⁰.

Güdümlü tanksavar füzelerinin asimetrik harp sahasına etkilerini İsrail Silahlı Kuvvetleri ile Lübnan Hizbullahı'nın 2006 yılındaki çatışmasında gözlemek mümkündür. Yapılan çalışmalar, İsrail Silahlı Kuvvetleri'nin verdiği zayıtın %25'ten fazlasının

24 Ayrıntılı bir çatışma için bkz: Frank, G. Hoffman. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington-Virginia, 2007.

25 Richard, Barrett. The Islamic State, The Soufan Group, 2014, p.35.

26 <http://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-3103194/Truck-bombs-Islamic-States-air-force.html>, Erişim tarihi: 29 Aralık 2016.

27 Alex, Bilger. ISIS Annual Reports Reveal a Metrics-Driven Military Command, ISW Backgrounder, 22 Mayıs 2014.

28 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/tskdan-son-dakika-el-bab-aciklamasi-40314526>, Erişim tarihi: 29 Aralık 2016.

29 Douglas, F. Baker. The Relevance of Armor in Counterinsurgency Operations, U.S. Army Command and General Staff College, 2012, pp.66.71.

30 Ibid. pp.66-78.

tankçı sınıfına mensup olduğunu göstermektedir³¹. Çatışmalarda görevlendirilen yaklaşık 400 tank ve zırhlı araçtan 48 tanesinin vurulduğu, 40'ının hasar aldığı, 20'sinin zırhının delindiği, çeşitli tipte 5 Merkava tankının tamamen yok edildiği rapor edilmektedir³².

Suriye iç savaşı boyunca elde edilen açık-kaynaklı istihbarat verileri, birçok grubun elinde çeşitli tanksavar silahlarının bulunduğunu göstermektedir³³. Nitekim Fırat Kalkanı Harekâtı kapsamında Türk zırhlı birliklerine yönelik tanksavar füzeleri ve roketler ile gerçekleştirilen saldırıların olduğu belirtilmektedir³⁴. Bu raporun kaleme alınması sırasında ise, TSK'ya ait iki ana muharebe tankının el-Bab'da ani bir IŞİD saldırısı sırasında isabet almalarına karşın personelin görev yerlerini terk etmemesiyle saldırıyı püskürtmeyi başardıkları ve düşman unsurlara ağır kayıplar verdirdikleri bildirilmiştir³⁵.

Ana muharebe tankları ve diğer zırhlı araçların asimetrik harp ortamında personel tarafından kullanılan tanksavar silahlarına –ve el yapımı patlayıcılara– karşı korunması askeri bilimler literatüründe giderek önem kazanan bir konudur. Zırh teknolojisinden elektronik karşı-önlemlere ve aktif koruma sistemlerine uzanan birçok kritik parametrenin dahil olduğu teknik hususlar ve tartışmalar³⁶ bu raporun çerçevesinin dışındadır. Öte yandan gerek güdümlü tanksavar füzelerine gerekse bombalı araçlarla düzenlenen intihar saldırılara karşı istihbarat-gözetleme-keşif (intelligence-surveillance-reconnaissance, ISR), yeteneklerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

31 Matt, M. Matthews, We were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah – Israeli War, U.S. Army Combined Arms Center, Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2008, p.64.

32 Ibid.

33 https://medium.com/@badly_xerxed/common-atgms- in-the- syrian-civil- war-6395ea4305ec#.hpseqzvvc, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

34 Al Jazeera, <http://www.aljazeera.com/news/2016/11/turkey-strikes-isil-targets- syria-al- bab-161125083928616.html>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

35 Sabah, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/12/31/suriyede-turk-birligine-saldiran- deasa-agir- darbe-vuruldu>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

36 Andrew Feickert, Army and Marine Corps Active Protection System (APS) Efforts, Congressional Research Service, 2016.

Son olarak, basına yansıyan haberler, IŞİD'in el-Bab savunması için bir dizi tünel sisteminden yararlandığını göstermektedir³⁷.

Batılı askeri literatürde 'subterranean warfare' (EDAM çev. 'yeraltı harbi') olarak geçen söz konusu silahlı çatışma kategorisi, esasen harp tarihinde yeni bir olgu değildir. Özellikle kalelere ve benzeri savunma pozisyonlarına karşı kuşatma harbinde taarruz için kullanılmış olan tünellere Akad ve Roma imparatorlukları dönemlerinden itibaren askeri kayıtlarda rastlamak mümkündür. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Pasifik Cephesi'nde Japon savunmasının yaşamsal bir unsuru olan yeraltı / tünel harbi, özellikle baskın faktörü ve taarruzlardan korunma amaçlarıyla ön plana çıkmıştır³⁸.

Yeraltı / tünel harbi, 21. Yüzyılda özellikle Orta Doğu'daki çatışmalarda giderek artan bir önem kazanmaktadır³⁹. Türk güvenlik güçleri yeraltı / tünel operasyonları konusunda özellikle son dönemde PKK terör örgütünün meskûn mahalde oluşturduğu tehditlerle mücadele esnasında deneyim kazanmıştır⁴⁰. Ayrıca, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ilk aşamasında Cerablus'un ele geçirilmesi ile birlikte IŞİD'in bu yerleşimde de tünel sistemi kurduğu ortaya çıkarılmıştır⁴¹.

Fırat Kalkanı Harekâtı'nda Akil Tepesi ve Hastane bölgesinin kontrol altına alınması durumunda, daha önce vurgulandığı üzere, çatışmanın farklı karakteristik nitelikler taşıyan ikinci aşamaya geçeceği öngörülmektedir. Bahse konu ikinci aşamada, uydu görüntüleri ile son derece dar ve sıkışık bir düzende olduğu anlaşılan el-Bab'ın sokakları ve evleri arasında yukarıda aktarı-

37 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/el-babda- son-durum- 40317382>, Erişim tarihi: 29 Aralık 2016.

38 Paul J. Springer, "Fighting Under The Earth: The History Of Tunneling In Warfare", Foreign Policy Research Institute.

39 Yiftah S. Shapir ve Gal Perel, "Subterranean Warfare: A New-Old Challenge" The Lessons of Operation Protective Edge, Anat Kurz ve Shlomo Brom [ed.], INSS, 2014.

40 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/cizrede-pkknin- tuneli-tespit-edildi-40047055>, Erişim tarihi: 29 Aralık 2016.

41 Haberturk, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1289661-cerablus-ta- daes-tunelleri- bulundu/2>, Erişim tarihi: 29 Aralık 2016.

lan yeraltı / tünel harbinin ve EYP tehdidi ile mücadelenin önemli yer tutacağı öngörülmektedir.

KUVVET YAPISI VE HAZIRLANMASI

Belirtildiği üzere, bölgesel güvenlik faktörleri ve çatışmanın karakteristik niteliklerinde görülen değişiklikler karşısında Ankara'nın harekate katılan kuvvet yapısında değişikliğe gittiği gözlemlenmektedir. Türkiye'nin milli güvenliği ile doğrudan ilişkili olan Fırat Kalkanı Harekâtı için kuvvet yapısı ve personel sayısının açık-kaynaklı yayınlarda ayrıntıları ile verilmesi operasyonel güvenlik açısından doğru değildir.

Basına yansıyan açıklamalardan anlaşıldığı üzere, Fırat Kalkanı, ilk aşamasından itibaren, mekanize piyade, tank ve topçu birlikleri, insansız hava araçları ve hava kuvvetlerine bağlı platformlar ile istihkam ve muhabere birliklerinin iştirakleriyle⁴² bir müşterek harekât niteliğinde gelişmiştir. Bu noktada, Türkiye'nin böylesine önemli bir harekât kapsamında muharip İHA platformlarını başarıyla kullanması⁴³ – Bayraktar TB-2 – , salt hareketin sonuçları için değil, Türk savunma sanayiinin geleceği açısından da büyük önem taşımaktadır. Operasyonel koşullardan dolayı insanlı, sabit-kanatlı platformların (örn. F-16) ağırlıklı kullanımını söz konusu olsa da, Fırat Kalkanı Harekâtı'ndan öğrenilen-derslerin, Türkiye'nin muharip İHA alanındaki birikimi için kritik olduğu değerlendirilmektedir.

Özellikle başlangıç safhasındaki Cerablus operasyonunun, hareketin müşterek karakterini tam anlamıyla yansıttığı, topçu ve çok namlulu roketatarlar tarafından sağlanan ateş-destek avantajının zırhlı ve mekanize birlikler tarafından hızla taktik başarıya dönüştürüldüğü; özel kuvvetler unsurlarının hedef tespit faaliyetlerinin hava kuvvetlerine bağlı platformlarca

başarıyla değerlendirildiği görülmüştür⁴⁴. Harekatin Cerablus başarısını müteakip, hızla batıya yönelmesi ve Çobanbey ile IŞİD terör örgütünün bir kült haline getirdiği Dabik'in kontrolünü ele geçirmesi de önemli kazanımlar olmuştur⁴⁵. 2016 Kasım'ının ikinci haftası itibariyle bildirilen haberler, Türk Hava Kuvvetleri'nin el-Bab'da IŞİD'e ait savunma mevzilerini ve komuta-kontrol merkezlerini imha etmeye başladığını göstermektedir⁴⁶. Bahse konu hedeflerin vurulması ve civar yerleşimlerin kontrolünün ele geçirilmesi, el-Bab'a yönelik kara hareketinin de işaretlerini vermiştir.

Harekât el-Bab safhasına ulaştığında, TSK'nın operasyonel kuvvet yapısında değişiklikler yapıldığı basına yansıyan haberler arasında olmuştur⁴⁷. Bahse konu çerçevede, elit komando birliklerinin bölgeye sevk edilmesi TSK'nın salt ateş-destek, zırhlı birlikler ve hava platformları ile sınırlı kalmadığını, düşman IŞİD unsurları ile doğrudan çarpışacak nitelikte bir kuvvetin de bölgeye intikal ettiğini göstermektedir. Ayrıca, PKK terör örgütünün son dönemde meskûn mahalde oluşturduğu tehdit ile mücadelede deneyim kazanmış bazı birliklerin de el-Bab operasyonları kapsamında bölgeye sevk edildiği bildirilmektedir⁴⁸.

Dikkat çekici biçimde, basına yansıyan haberler, bölgede Kayseri 1. Komando Tugayı unsurları ile, Foça amfibi komando⁴⁹ unsurlarının bir arada bulunduğunu belirtmektedir. Söz konusu birlikler, sırasıyla, hava indirme ve amfibi yetenekleri dolayısıyla, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında da birlikte görev yapmış ve hareketin başarısında kritik rol oynamışlardır.

44 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/dakika-dakika-cerablus-operasyonu-40206555>, Erişim tarihi: 3 Ocak 2017.

45 Al Jazeera, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/dabik-isidden-alindi>, Erişim tarihi: 3 Ocak 2017.

46 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/oso-el-baba-2-km-uzakta-40276891>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

47 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/500-komando-el-baba-sevk-edildi-40317279>, Erişim tarihi: 3 Ocak 2017.

48 <http://www.superhaber.tv/gundem/metehan-demirden-carpici-aciklamalar-el-babin-tutulmasi-turkiyedeki-tum-kapilarin-tutulmasidir-haber-32195>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

49 <http://www.superhaber.tv/gundem/metehan-demirden-carpici-aciklamalar-el-babin-tutulmasi-turkiyedeki-tum-kapilarin-tutulmasidir-haber-32195>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

42 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/iste-firat-kalkani-operasyonuna-katilan-birlikler-40206595>, Erişim tarihi: 3 Ocak 2017.

43 Sabah, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/09/02/milli-gururu-muz-daesi-vuruyor>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

Mevsim koşulları ve hava muhalefeti dolayısıyla kimi zaman yoğun bulut kümeleri nedeniyle İHA'ların F-16'lar için hedef tespiti yapmakta zorlandığı –bahse konu durum platformların radar sistemleri ile de ilgilidir– bu nedenle topçu unsurlarının kimi zaman daha yoğun kullanıldığı da basına yansımıştır⁵⁰.

Fırat Kalkanı Harekatı'nın el-Bab aşamasında yaşanan kuvvet yapısındaki değişimin, operasyonların karakteristik niteliklerindeki farklılaşmalar kadar, ÖSO'ya bağlı unsurların muharip kabiliyetlerindeki ve birlik disiplinlerindeki sorunlardan kaynaklandığını öne süren görüşler de mevcuttur⁵¹. Esasen söz konusu değerlendirmelerin sahadaki operasyonel durum açısından teyidi bu tip rapor çalışmaları için mümkün olmasa da, ÖSO'nun Suriye iç savaşı genelinde gösterdiği askeri performansın geniş bir skalada diğer birçok muhalif silahlı grubun gerisinde kaldığı da bir gerçektir. ABD liderliğindeki koalisyonun, Fırat Kalkanı Harekatı'nın el-Bab safhasına aktif muharip destek vermemesinin özellikle yakın hava desteği ve istihbarat-gözetleme-hedef tespit-keşif (ISTAR) alanında olumsuz sonuçlara neden olabileceği düşünülmektedir. Anımsanacağı üzere, koalisyon güçleri hareketin ilk aşamalarına doğrudan muharip destek vermiştir⁵².

Öte yandan, Ankara'nın el-Bab operasyonuna ilişkin tutumu dolayısıyla Batı'ya yönelik eleştirilerinin olduğu bir sırada, Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı uçakların el-Bab'daki IŞİD hedeflerine taarruzu dikkat çekicidir. Suriye Baas rejimine yakın medya kaynakları, Rus savaş uçaklarının el-Bab'a 2 – 4 Ocak 2017 tarihleri arasında üç kez hava bombardımanı düzenlediğini ve sadece 4 Ocak 2017'de altı hedefi vurduğunu kaydetmiştir⁵³. Askerî açıdan bakılırsa, Rus

Hava Kuvvetleri'nin TSK ile uyumlu biçimde el-Bab'a yönelik taarruzlarının, sorti oranını yükselterek hareketin süresini kısaltması, ISTAR işbirliği yapılması ve terör örgütünün daha yoğun baskı altında tutulması gibi birçok alanda olumlu etkilerinin olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, Rusya Federasyonu'nun el-Bab operasyonlarına aktif destek vermesinin, Baas rejiminin – daha önce görüldüğü üzere– Fırat Kalkanı Harekatı'na katılan TSK personeline yönelik saldırgan tutumunu da bir ölçüde engelleyebileceği değerlendirilmektedir.

Özellikle yukarıda son olarak belirtilen husus önemlidir, zira anımsanacağı üzere 24 Kasım 2016 tarihinde Suriye Baas rejimine bağlı L-39Z Albatros tipi uçak ya da uçakların Fırat Kalkanı Harekatı'nda görev yapan TSK personeline saldırması sonucunda dört şehit verilmiştir⁵⁴. Bunun üzerine TSK'nın bölgeye Atılğan alçak irtifa hava savunma sistemleri gönderdiği basına yansımıştır⁵⁵. Ayrıca, Baas güçlerinin el-Bab'ın yaklaşık 20km güneyinde bulunan Kuveyris Hava Üssü'nde yığınak yaptıkları da bilinmektedir⁵⁶.

50 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/savas-ucaklarina-hava-muhalefeti-40319399>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

51 Konuya ilişkin gazeteci Metehan Demir'in açıklamaları için bkz: <http://www.superhaber.tv/gundem/metehan-demir-den-carpici-aciklamalar-el-babin-tutulmasi-turkiyedeki-tum-kapilarin-tutulmasidir/haber-32195>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2017.

52 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/tsk-cerablus-civarinda-hedefler-imha-edildi-40211438>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

53 Al Masdar, <https://www.almasdarnews.com/article/russian-jets-strike-is-east-aleppo-turkish-army-prepares-attack-al-bab/>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

54 Can, Kasapoglu. "The Stage is Set for an Escalation: The Meaning of Syria's Attack on Turkish Forces", <https://warontherocks.com/2016/11/the-stage-is-set-for-an-escalation-the-meaning-of-syrias-attack-on-turkish-forces/>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

55 NTV, http://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/suriye-sinirina-stinger-fuzeli-atilgan-sevkiyati,SZ18Pd_CZOyh7qKjoKWqDA/nOfDWv0vqkuHxnwEZYyUQ, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

56 Can, Kasapoglu. "The Stage is Set for an Escalation: The Meaning of Syria's Attack on Turkish Forces", <https://warontherocks.com/2016/11/the-stage-is-set-for-an-escalation-the-meaning-of-syrias-attack-on-turkish-forces/>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

EDAM'ın el-Bab'a ilişkin analizi, IŞİD'in savunma direncinin kırılmasını hedefleyen mevcut aşama ile, yerleşim yerinin temizlenmesi ve müteakip olarak tutulmasını gerektirecek olan ikinci (ve üçüncü) aşamalar için birbirinden farklı kuvvet yapılarının gerekeceğini göstermektedir. Ayrıca, hareketin mevcut ilk aşaması çerçevesinde, IŞİD militanlarının sayıları ve ellerinde bulundurdukları yeteneklerin istihbari olarak ne ölçüde bilindiği, kuvvet planlamasının temel belirleyenlerinden biridir. Bu noktada, Clausewitz'in ortaya koyduğu üzere, düşman kuvvetleri ve harp sahasına ilişkin bir 'sis faktörünün' her zaman bulunacağı gözden kaçırılmamalıdır.

Öte yandan, el-Bab'ın tutulması görevinin, dış politik nedenlerden ötürü doğrudan TSK'ya bağlı birlikler yerine TSK'nın desteğinde harekate katılan muhalif unsurlar tarafından icra edilmesi de yüksek bir ihtimaldir. Bu durumda, el-Bab bölgesinde istikrarı sağlamak için gerekli personel sayısı (force density) gündeme gelecektir. Konuya salt istatistik olarak bakan yaklaşımlardan en çok kabul göreni bir matematikçi ve savunma analisti olan James Quinlivan'ın 1995 yılında yayımladığı, 1,000 kişilik popülasyona en az 20 güvenlik personeli düşmesi gerektiğini öne süren modelidir⁵⁷. Öte yandan, askeri bilimler alanındaki bazı çalışmalar,

özellikle asimetrik düşman unsurları karşısında kuvvet hazırlanması hususunda, katı istatistiksel yorumların çok da isabetli olamayabileceğini iddia etmektedir. Bu yaklaşımda, yerel halkın kültürel özellikleri ve terörist unsurların yerel halk ile ilişkileri gibi birçok faktörün etkili olduğunu belirtilmektedir⁵⁸. Sonuç olarak, el-Bab'ın IŞİD'den temizlenmesinden sonra istikrarın inşa edilerek tutulabilmesi için yerel halkın kültürel özelliklerini ön planda tutan ve 'kalpleri ve beyinleri kazanmayı' hedefleyen, popülasyon-odaklı bir stratejinin uygulamaya konulması elzem olacaktır.

ASKERİ-SİYASİ ÇERÇEVE

El-Bab operasyonunun, Fırat Kalkanı Harekatı'nın askeri-siyasi ve diplomatik çerçevesine dair gelişmelerden de etkilendiği anlaşılmaktadır. Bunların başında Türkiye ile ABD önderliğindeki anti-IŞİD koalisyonu arasında kamuoyuna da yansımış bulunan görüş ayrılıkları ve Ankara – Moskova arasında gelişen ilişkiler gelmektedir.

Esasen hareketin başlarında, ABD'ye ait yakın hava desteği için dizayn edilen iki A-10 uçağının Cerablus operasyonlarına –sembolik de olsa– muharip destek

57 James, T. Quinlivan, "Force Requirements in Stability Operations", Parameters, Winter 1995, pp. 59-69.

58 Jeffrey, A. Friedman. "Manpower and Counterinsurgency: Empirical Foundations for Theory and Doctrine", Security Studies, Vol.20 No.4, 2011, pp.556-591.

vermesinin, Vaşington'un ilk aşamadaki olumlu siyasi duruşunu yansıttığı görülmektedir⁵⁹. Ayrıca, Ekim 2016'da Suriye Baas rejimi hava savunma sistemlerinin Türk uçaklarını taciz etmesine rağmen⁶⁰ (söz konusu dönemde Dabık ele geçirilmiş ve hareketin cephesi güneye çevrilmiştir), Rusya'nın bölgedeki hava savunma sistemlerinin sessiz kalması ve sonrasında Rusya Federasyonu Hava Kuvvetleri'nin el-Bab operasyonuna doğrudan destek vermesi⁶¹, Moskova ile de diplomatik uzlaşma zemini kurulduğunu göstermektedir.

Ancak Vaşington'un hareketin başındaki olumlu tutumunun, Fırat Kalkanı'nın 20 kilometre derinlikten daha güneye inmesiyle değiştiği ifade edilmektedir. Öte yandan Türkiye, bahse konu muhalefetten bağımsız olarak el-Bab doğrultusunda ilerleme ve şehri ele geçirmeye yönelik askeri operasyona başlama kararı almıştır. Bunun nedeni, Ankara'nın nihayetinde 20 kilometrelik derinlik sınırının bir PYD koridoru ile sonuçlanacak olmasına ilişkin stratejik değerlendirmeleri⁶² ile el-Bab'ın ve çevresinin Türkiye ve Türkiye'ye dost birlikler tarafından kontrol altında tutulması iradesidir.

Dahası, el-Bab operasyonun kara harekâtı bölümünün anti-IŞİD koalisyonu ile birlikte yapılması durumunda, PKK terör örgütüne müzahir PYD/YPG ile Ankara'ya tehdit olabilecek diğer bazı unsurların da bölgede konuşlanmasından endişe edildiği düşünülmektedir. Bu nedenle operasyonun anti-IŞİD koalisyonunun planlamakta olduğu Rakka harekâtından önce başlatıldığı söylenebilir. Bu koordinasyon farklılığı bir açıdan Türkiye ile ABD arasında başta PYD'ye ilişkin tutum nedeniyle Suriye bağlamında oluşmuş olan güven bunalımına işaret etmektedir. Öte yandan

bahse konu koordinasyon hususlarının askerî açıdan bazı dezavantajları olduğu da mütalaa edilmektedir. Bunların başında operasyona devam eden TSK'ya bağlı birliklerin, koalisyon güçlerinden başta hava desteği olmak üzere arzu edilen katkıyı alamamaları gelmektedir. Bir diğer handikap da, Rakka ile eş zamanlı olarak operasyonun gerçekleşmemesi nedeniyle IŞİD'in muharip güçlerini iki bölge arasında bölmek zorunda kalmadan el-Bab'da konuşlandırılmasına olanak vermesidir. Bu açıdan bakıldığında, koalisyon güçlerinin Rakka operasyonuna başlamaları, el-Bab'da TSK'ya bağlı birlikler üzerindeki baskıyı ve tehdidi bir ölçüde hafifletebilecektir. Orta vadede ise, Türkiye'nin sahadaki elinin güçlenmesi, Rusya ile kurduğu muhtabakatın sürdürülmesi kadar, ABD ile daha güvene dayalı bir ilişki oluşturulabilmesinden geçmektedir. Zira bu sayede Türkiye, Suriye'de çatışma ortamının sonlandırılmasına yönelik diplomatik çabalarda daha fazla nüfuz sahibi olabilecektir.

SONUÇ

Fırat Kalkanı Harekâtı, Türkiye'nin Suriye sınırında oluşan sorunlu güvenlik ortamının bertaraf edilmesi ve iç savaşa siyasi bir çözüm bulunana kadar sınır ötesinde operasyonel bir derinlik oluşturulması bağlamında jeopolitik gerekliliğin sonucudur. Bu yönüyle, isabetli askeri-siyasi temellere dayanmaktadır. El-Bab ise operasyonel başarıların stratejik kazanıma dönüştürülmesi bağlamında kilit role sahiptir.

Fırat Kalkanı Harekâtı kapsamında, TSK'nın bünyesindeki asimetrik harp tecrübesi olan elit birliklerini bölgeye sevk ettiği, söz konusu birliklerin karadan ateş-destek unsurlarıyla ve hava kuvvetleri ile desteklendiği bir müşterek harekât yapısı görülmektedir. Bu noktada, bahse konu birlikler arasında meskûn mahalde harp tecrübesi olan unsurların bulunması ve Türk Hava Kuvvetleri'nin iç güvenlik harekâtı ve sınır-ötesi operasyonlarda asimetrik tehditler ile mücadelede elde ettiği deneyimler, el-Bab operasyonunun başarısı açısından kritik faktörlerdir. Belirtiltiği üzere, harekatta yerli muharip İHA kullanımı da, Türk savunma sanayiinin geleceği bakımından önemlidir.

59 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/tsk-cerablus-civarinda-hedefler-imha-edildi-40211438>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

60 Hurriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/turk-ucaklarina-samdan-engelleme-40262157>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

61 Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/dunya/turk-ve-rus-jetleri-deas-hedeflerini-vurdu/718482>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

62 Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskanligi-sozcusu-kalin-sincar-in-ikinci-bir-kandil-olmasina-asla-musaade-etmeyiz/720951>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

El-Bab operasyonlarının ilk aşamasında, TSK'ya bağlı birliklerin daha aktif bir rol oynanacağı öngörülmektedir. Önümüzdeki dönemde hava hareketlerinde sorti oranlarının artması ve taarruzun yoğunlaşması ile Akil Tepesi'ndeki askeri hareketlilik, el-Bab operasyonunda ilk aşamanın sonuna geldiğini gösteren emareler olacaktır. Müteakip olarak, operasyonların yeni bir mecraya kayması beklenmelidir. Bahse konu ikinci safhada, EYP tehdidi ve yeraltı / tünel çatışmaları dikkat edilmesi gereken kritik hususlardır. Ayrıca, yerel halkın hızla kazanılması da el-Bab'ın tutulması için zaruridir. Burada Fırat Kalkanı Harekâtı bünyesindeki çeşitli muhalif grupların tutum ve davranışlarının sıkı kontrolü büyük önem arz etmektedir. Elbette, tüm askeri çabalarda geçerli olduğu üzere, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın siyasi hedeflerinin net biçimde belirlenerek takip edilmesi ve diplomatik yeteneklerin askeri güç ile eşgüdümlü olarak kullanılması elzemdir.

EDAM Dış Politika ve Güvenlik
Kağıtları Serisi 2017/1

Ocak 2017

Fırat Kalkanı Harekatı ve El-Bab Operasyonu: Stratejik Bir Değerlendirme

Can Kasapoğlu
Savunma Analisti, EDAM

Sinan Őlgen
Yönetim Kurulu Başkanı, EDAM